

Utlåtande 2006:115 RV (Dnr 328-3818/2005)

Återredovisning av förutsättningar för ett nytt Stadsbibliotek

Inriktningsbeslut för tillbyggnad av huvudbibliotek

Villkorat av kommunfullmäktiges godkännande senast 29 maj 2006

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Fortsatt utredning inklusive arkitekttävling får ske med inriktning på en tillbyggnad av huvudbiblioteket till en uppskattad investeringsutgift om ca 625-795 mnkr i 2006 års prisnivå, innebärande tillkommande drift- och kapitalkostnader om ca 75 mnkr per år.
2. Utredningsutgifter under år 2006 om 1,8 mnkr får täckas av avsatta medel under *Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter.*
3. Utredningsutgifter för 2007 och följande år får beaktas i budgetsammanhang.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Återredovisningen av programförutsättningar och kostnadsbedömningar godkänns, med de kompletteringar som stadsledningskontoret gjort.
2. I enlighet med beslut § 16 av kommunfullmäktige den 3 oktober 2005 (utl 2005:145) uppmanas stadsbyggnadsnämnden att utlysa en arkitekttävling för ett nytt Stadsbibliotek.
3. En politisk referensgrupp tillsätts, kopplad till juryn för arkitekttävlingen, som utgörs av två representanter från respektive parti i kommunfullmäktige.

Föredragande borgarrådet Roger Mogert anför följande.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade den 3 oktober 2005 att ge kulturnämnden, stadsbyggnadsnämnden, fastighets- och saluhallsnämnden samt marknämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med en fördjupad programstudie samt att utreda de ekonomiska förutsättningarna för ett nytt Stadsbibliotek.

Nämnderna återredovisar nu till kommunstyrelsen i ett gemensamt ärende som innehåller preciserade behov av lokaler för Stadsbiblioteket, kostnadsbedömningar för ett nytt Stadsbibliotek och programförutsättningar för en arkitekttävling. Ärendet har samordnats genom en av stadsdirektören utsedd projektledare.

Ärendet har också överlämnats till Norrmalms stadsdelsnämnd för kännedom. Marknämnden har dessutom gett i uppdrag till markkontoret att träffa intentionsavtal rörande framtida utveckling av fastigheten Spelbomskans 12 – en fastighet som kan komma att beröras vid byggande av ett nytt Stadsbibliotek.

Remisser

Ärendet har remitterats för synpunkter till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att behovet av en upprustning och tillbyggnad av huvudbiblioteket är väl motiverat i förstudien och den fördjupade programstudien. Stadsledningskontoret tillstyrker därför att kommunfullmäktige fattar inriktningsbeslut om en tillbyggnad av huvudbiblioteket samt att medel avsätts för genomförande av arkitekttävling och fortsatt utredningsarbete.

Kontoret vill samtidigt fästa uppmärksamhet på de mycket omfattande budgetkonsekvenserna av den föreslagna tillbyggnaden och nödvändigheten av prioriteringar där andra angelägna behov får anstå.

Investeringsutgifterna för en utbyggnad av stadsbiblioteket har nämnderna beräknat till mellan 625-795 mnkr i 2006 års prisnivå. Kontoret påpekar att i löpande prisnivå motsvarar det 850-1075 mnkr. Detta medför tillkommande drift- och kapitalkostnader om ca 75 mnkr per år.

I en framtagen komplettering till nämndernas ärende beskrivs flera risker och osäkerhetsmoment som bör beaktas. Det finns flera tekniska, ekonomiska och tidsmässiga osäkerheter, som kan medföra fördyringar av projektet. Stadsledningskontoret anser att ett så komplicerat projekt som detta borde generera en betydligt högre reserv än 10% för oförutsett.

Mina synpunkter

Stockholm har en fantastisk byggnad i Asplunds huvudbibliotek men som inte motsvarar de behov som stockholmarna har idag. Jämför man såväl nationellt som internationellt kan vi konstatera att huvudstaden har ett alldeles för litet huvudbibliotek i förhållande till efterfrågan och stadens storlek. Dagens besökare har andra och fler förväntningar på biblioteket, något som framkommit i flera brukarundersökningar som gjorts under en längre tid. Det samtida biblioteket är inte bara ett boktempel, utan multifunktionellt där programverksamhet, formellt och informellt lärande och mötesplatsen i sig är minst lika viktiga funktioner. Ärendet föreslår att det utbyggda Stadsbiblioteket omfattar 23 000 kvm jämfört med dagens 14 000 kvm. Utökningen kommer att till övervägande del utgöras av publika ytor.

Stockholm behöver ett nytt Stadsbibliotek av flera skäl. I dagens informationssamhälle är kunskap en framgångsfaktor och det allmänt pågående livslånga lärandet är en plattform för demokratin. Den nya IT- och multimediatekniken skapar nya möjligheter för individen att inhämta kunskap samtidigt som det ställer nya krav. Stadsbiblioteket är en lika naturlig som central punkt för kunskapsinhämtande men behöver ett ny central tillbyggnad som svarar mot tidens förväntningar.

Ett nytt Stadsbibliotek uppfört som en mäktig och långsiktigt hållbar byggnad lyfter Stockholm i ett internationellt perspektiv. Platsen vid Odenplan är idealisk ur flera aspekter. Här intill Asplunds byggnad finns goda förutsättningar att skapa en tidlös och högklassig arkitektur som är med och formar morgondagens Stockholm. Genom den planerade Citybanan får platsen en utökad roll som regional mötesplats och blir en ny tyngdpunkt i innerstadens vidareutveckling.

Jag delar stadsledningskontoret bedömning att behovet av en upprustning och tillbyggnad av huvudbiblioteket är väl motiverat i förstudien och den fördjupade programstudien. Investeringen i ett nytt Stadsbibliotek innebär en kostnad beräknat till mellan 625-795 mnkr i 2006 års prisnivå. Stadsledningskontoret pekar också på olika risker och osäkerhetsmoment som bör beaktas. I ett byggnadsprojekt av den här digniteten finns som alltid tekniska, ekonomiska och tidsmässiga osäkerheter, som kan medföra fördyringar av projektet.

Ett nytt huvudbibliotek vid Sveavägen kan dock aldrig tillkomma på bekostnad av minskade resurser för stadsdelsbiblioteken eller övrig kulturverksamhet i staden. Möjligheterna för att genomföra projektet vilar på att ett mot-

svarande tillskott till de ökade driftskostnaderna tillförs kulturnämndens budget.

Stadsledningskontoret efterlyser med hänvisning till inriktningsbeslutet alternativa lösningar till ett nytt Stadsbibliotek vid Odenplan. I den fördjupade programstudien berörs även det. Bedömningen är att om ett nytt huvudbibliotek förläggs på en annan plats blir det samlade nybyggnadsbehovet väsentligt större och därmed dyrare. Det är svårt att hitta lämpliga nya platser med motsvarande knutpunkter i kollektivtrafiken och med koppling till omgivande stadsutveckling. Om huvudbiblioteket skulle byggas i ett annat läge skulle den kvarvarande funktionen för Asplunds byggnad möjligen vara stadsdelsbibliotek.

Marknämnden saknar perspektivet på de yttre kvaliteterna som byggnaderna och dess omgivning har. Det är väsentligt att ansvar för att utveckla yttre kvaliteter utifrån platsens unika förutsättningar finns med i tävlingsprogrammet för bedömning av förslagen.

Jag ser sammantaget positivt på en fortsatt utredning med inriktning på en tillbyggnad av huvudbiblioteket och att en arkitekttävling nu kan utlysas. Staden ska tillföras en ny märkesbyggnad av högsta internationella kvalité som på ett välformulerat sätt samspelar med Asplunds byggnad. Vi vet att det redan finns ett stort internationellt intresse och att många av de främsta arkitekterna i världen kommer att vilja lämna bidrag till tävlingen. Jag delar bedömningen i den fördjupade programstudien att det vinnande bidraget bör kunna utses under nästa år. Ett nytt Stadsbibliotek kan under givna förutsättningar stå färdigt 2013.

I ärendet föreslås att stadsbyggnadsnämnden tillsätter en jury som ska bestå av företrädare för stadens ledning, representanter för Sveriges Arkitekter samt eventuell utomstående svensk och internationell expertis. Jag är positiv till detta men förordar att juryn kompletteras med en politisk referensgrupp som utses av kommunstyrelsen. En jury bestående av ledande tjänstemän och annan expertis i kombination med en politisk referensgrupp där juryarbetet successivt förankras underlättar genomförbarheten av denna för staden så viktiga byggnad.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Fortsatt utredning inklusive arkitekttävling får ske med inriktning på en tillbyggnad av huvudbiblioteket till en uppskattad investeringsutgift om ca 625-795 mnkr i 2006 års prisnivå, innebärande tillkommande drift- och kapitalkostnader om ca 75 mnkr per år.
2. Utredningsutgifter under år 2006 om 1,8 mnkr får täckas av avsatta medel under *Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förordning för oförutsedda investeringsutgifter.*
3. Utredningsutgifter för 2007 och följande år får beaktas i budgetsammanhang.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Återredovisningen av programförutsättningar och kostnadsbedömningar godkänns, med de kompletteringar som stadsledningskontoret gjort.
2. I enlighet med beslut § 16 av kommunfullmäktige den 3 oktober 2005 (utl 2005:145) uppmanas stadsbyggnadsnämnden att utlysa en arkitekttävling för ett nytt Stadsbibliotek.
3. En politisk referensgrupp tillsätts, kopplad till juryn för arkitekttävlingen, som utgörs av två representanter från respektive parti i kommunfullmäktige.

Stockholm den 10 maj 2006

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Roger Mogert

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Det är bra att projektet nu föreslås få en striktare inriktning som också beräknas innebära lägre kostnader. Projektets fokus bör ligga på biblioteksfunktionen. I det fortsatta arbetet bör man inte använda de ekonomiska ramarna som anges i ärendet som golv utan snarare som tak. Arkitekttävlingen måste ha friheten att föreslå alternativ i annan skala som skulle kunna innebära lägre kostnader.

ÄRENDET

Kommunfullmäktige beslutade den 3 oktober 2005 att ge kulturnämnden, stadsbyggnadsnämnden, fastighets- och saluhallsnämnden samt marknämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med en fördjupad programstudie samt att utreda de ekonomiska förutsättningarna för ett nytt Stadsbibliotek.

Nämnderna återredovisar nu till kommunstyrelsen i ett gemensamt ärende som innehåller preciserade behov av lokaler för Stadsbiblioteket, kostnadsbedömningar för ett nytt Stadsbibliotek och programförutsättningar för en arkitekttävling. Ärendet har samordnats genom en av stadsdirektören utsedd projektledare.

Ärendet har också överlämnats till Norrmalms stadsdelsnämnd för kännedom. Marknämnden har dessutom gett i uppdrag till markkontoret att träffa intentionsavtal rörande framtida utveckling av fastigheten Spelbomskans 12 – en fastighet som kan komma att beröras vid byggande av ett nytt Stadsbibliotek.

Fastighets- och saluhallsnämnden beslutade den 20 mars 2006 enligt fastighets- och saluhallskontorets, stadsbyggnadskontorets, markkontorets och kulturförvaltningens gemensamma tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av *Karin Wanngård m.fl.* (s), *Åke Mezán* (v) och *Martin Michel* (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av *Rolf Könberg m.fl.* (m), *Margot Thorin m.fl.* (fp) och *Mats Rosén* (kd), *bilaga 1*.

Kulturnämnden beslutade den 21 mars 2006 enligt fastighets- och saluhallskontorets, stadsbyggnadskontorets, markkontorets och kulturförvaltningens gemensamma tjänsteutlåtande. Därutöver beslutade kulturnämnden att nämnden i sin helhet bjuder in till ett öppet möte för diskussion om Stadsbiblioteket.

Särskilt uttalande gjordes av *Madeleine Sjöstedt* och ledamoten *Rasmus Jonlund* (båda fp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av *Cecilia Brinck* och *Elisabeth Fleetwood* (båda m), *bilaga 1*.

Marknämnden beslutade den 30 november 2006 att godkänna kontorens förslag samt att därutöver anföra följande.

I det i övrigt gedigna arbetet med förutsättningar för ett nytt stadsbibliotek saknas perspektivet på de yttre kvaliteterna som byggnaderna och dess omgivning har. Med tanke på att platsen kommer besökas av än fler människor i framtiden är det väsentligt att ansvar för att utveckla yttre kvaliteter utifrån platsens unika förutsättningar finns med i tävlingsprogrammet för bedömning av förslagen.

Reservation anfördes av Mikael Söderlund m.fl. (m), Ulf Fridebäck och Martina Lind (båda fp) och Gabriel Marawgeh (kd) enligt kontorens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av Mikael Söderlund m.fl. (m) och Gabriel Marawgeh (kd), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av Ulf Fridebäck och Martina Lind (båda fp), bilaga 1.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 16 mars 2006 att godkänna föreliggande programförutsättningar och kostnadsbedömningar för ett nytt Stadsbibliotek och överlämna ärendet till kommunstyrelsen för godkännande och till Norrmalms stadsdelsnämnd för kännedom.

Särskilt uttalande gjordes av Madeleine Sjöstedt och David Wästberg (båda fp), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av Ingvar Snees och Anna König (båda m), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller (mp), bilaga 1.

Stadsledningskontorets, fastighets- och saluhallskontorets, kulturförvaltningens, markkontorets och stadsbyggnadskontorets gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 9 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har den 3 oktober 2005 fattat beslut om att berörda nämnder ska fortsätta arbetet med en fördjupad programstudie samt redovisa de ekonomiska förutsättningarna för ett nytt stadsbibliotek. Detta ska återredovisas till kommunstyrelsen.

Kommunfullmäktige har också gett stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att genomföra en arkitekttävling för ett nytt stadsbibliotek men denna ska utlysas sedan kommunstyrelsen fått en återredovisning. Samordningsansvaret lades på stadsdirektören.

Innan kommunfullmäktige fattade ovanstående beslut hade en förstudie gjorts som pekade på behovet av utökade lokaler för stadsbiblioteket vid Sveavägen. Förstudien visade på några alternativa lägen i området.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av en av stadsdirektören utsedd projektledare tillsammans med företrädare för berörda förvaltningar. En styrgrupp har bildats bestående av stadsdirektören och förvaltningscheferna för kulturförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, fastighets- och saluhallskontoret samt markkontoret. Stadsarkitekten och stadsbibliotekarien har varit adjungerade till gruppen.

En projektgrupp har formats bestående av avdelningschefer från de fyra förvaltningarna samt projektledaren. Arbetet har koncentrerats på tre områden:

1. Att precisera stadsbibliotekets behov när det gäller lokaler.
2. Att göra kostnadsbedömningar för ett nytt stadsbibliotek.
3. Att ge programförutsättningar för en arkitekttävling.

Konsulter har anlåtts för att skapa ett biblioteksprogram inkluderande ett lokalprogram samt för att göra kostnadsbedömningar. Under ärendets beredning har ett stort antal kontakter tagits för att förankra ärendet. Gruppledare och ansvariga politiker har kontaktats för information och synpunkter. Länsantikvarien, skönhetsrådet, stadsmuseet, Sveriges Arkitekter, fastighetsägare vid Odenplan, Norrmalms stadsdelsförvaltning, tilltänkt galleriintressent vid Odenplan m.fl. har kontaktats för synpunkter och information.

Nationella och internationella jämförelser har gjorts och dessa styrker uppfattningen att stadsbiblioteket vid Sveavägen är litet i förhållande till Stockholms folkmängd.

Föreliggande redovisning ska ge en uppfattning om stadsbibliotekets lokalbehov, uppskattade kostnader för ett utbyggt stadsbibliotek och programförutsättningar för en arkitekttävling.

Program för nytt stadsbibliotek

Kulturförvaltningen har tagit fram ett biblioteksprogram för det nya stadsbiblioteket, vilket återfinns i sin helhet som, *bilaga 2*. Programmet ger en beskrivning av den framtida biblioteksverksamheten och stadsbibliotekets behov av lokaler. Bristen på vissa typer av lokaler tydliggörs. En vision för stadsbiblioteket har utarbetats.

Lokalprogrammet, som är en del av biblioteksprogrammet, beskriver i detalj hur stor yta alla funktioner behöver, *bilaga 3*. I programmet framgår också vilken karaktär och vilket innehåll de olika enheterna ska ha och vilka samband med andra delar av biblioteket som är viktiga. Jämförelser görs med andra bibliotek och i besöksstatistik jämförs stadsbiblioteket med andra kulturinstitutioner. Nedan följer en sammanfattning av programmet.

Stadsbiblioteket i dag

Stadsbiblioteket används som samlingsbegrepp för verksamheterna inom Asplunds bibliotek och det intilliggande annexet. Asplunds bibliotek färdigställdes 1928 och har sedan dess fungerat som huvudbibliotek för stadens bibliotek och som stadsdelsbibliotek för de boende i Vasastan/-Norrmalm. Det närmast intill liggande lamellhuset, ritat av Paul Hedqvist och uppfört 1952, innehåller det internationella biblioteket samt tidskriftsbiblioteket. De två följande lamellhusen längs Odengatan, ritade av Erik Lallerstedt och uppförda 1931 – 32, innehåller bl. a Svenska Barnboksinstitutet och Stockholms stadsbiblioteks gemensamma funktioner och ledning.

Redan under 1970-80 talen uppmärksammades behovet av större verksamhetsytor för stadsbiblioteket och några konkreta förslag togs fram för att komplettera Asplunds biblioteksbyggnad men dessa fullföljdes aldrig. För att råda bot på den akuta lokalsituationen har lokalerna i de tre s.k. lamellhusen under senare år helt eller delvis kommit att utnyttjas för stadsbibliotekets publika och administrativa verksamheter samt för länsbiblioteksverksamheten, bokbuss, uppsökande verksamhet m.m.

Stadsbiblioteket har i genomsnitt 3 000 besökare per dag eller 1 175 000 besökare per år. Biblioteket är därmed den fjärde mest besökta kulturinstitutionen i staden. Stadsbiblioteket har nästan lika många besökare årligen som Skansen som ligger på tredje plats.

Behov av ett nytt stadsbibliotek

Asplundsbibliotek är en vacker, välbesökt och världsberömd byggnad, en ikon för begreppet bibliotek i betydelsen boksamling. Dagens besökare har dock fler och andra förväntningar på ett samtida bibliotek, något som framkommit i brukarundersökningar som genomförts under flera år. Det som framför allt efterfrågas är:

1. ökad exponering av medier samt lättare åtkomst av dessa
2. fler studieplatser
3. grupprum för samtal och möten
4. läsplatser
5. lokaler för program och föreläsningar
6. utbildning i informationssökning
7. möjligheter att ta del av utställningar
8. fler datorer
9. ett bibliotek som i högre utsträckning talar till barnens behov
10. tillgång till café.

Runtom i världen ges biblioteken alltmer den vidgade roll som också dagens stockholmare efterfrågar.

Den mest fundamentala funktionen - att göra böcker och andra medier tillgängliga - är idag svår att tillgodose på stadsbiblioteket. Mer än hälften (60 %) av de 844 000 volymerna är placerade i slutna magasin.

Stadsbiblioteket används idag i mycket hög utsträckning som studiemiljö för ett stort antal människor, där tillgången till referenslitteratur, databaser och datorer är en

förutsättning. Det råder en stor brist på studieplatser, dataplatser, sittplatser och grupparbetsrum för samtal och möten.

Det saknas också tillgång till lokaler för programverksamhet, t.ex. författaraftnar och möjligheter att använda biblioteket för utställningar av olika slag. Över huvud taget kan man säga att de publika utrymmena är osedvanligt små i förhållande till de ca 3 000 besökare som dagligen kommer till biblioteket.

Visioner för ett nytt stadsbibliotek

I den av kulturnämnden nyligen antagna biblioteksplanen betonas vikten av ett bibliotek som har förmågan att förändra innehåll och tjänster utifrån skeenden i omvärlden. Om biblioteken även i framtiden ska inneha positioner som betydelsefulla och nödvändiga informations- och medieresurser i människors liv, måste en rad strategier formuleras för att möta de yttre omständigheter som påverkar biblioteken. Det finns några generella och globala faktorer som har särskilt stor inverkan:

- digitaliseringen i allmänhet och i synnerhet den av medier och informationstjänster
- nya infrastrukturer för kommunikation
- det livslånga lärandet och det ständigt pågående kunskapssökandet
- större utrymme för individualiserade behov och därmed krav på individutformade tjänster
- ökad självständighet i informationssökningen för vissa, medan andra behöver mer stöd för att hantera informationsöverflödet
- snabbare och ökade krav på nya kunskaper och kompetenser inom fler branscher.

Ett sätt för biblioteken att svara mot trenden i omvärlden är att utvidga formerna för kommunikation genom fler kanaler, både fysiska och digitala, och genom utökad tillgänglighet enligt 24/7 (24 timmar om dygnet, 7 dagar i veckan). Biblioteken bör erbjuda fler individuellt utformade tjänster, utvecklat pedagogiskt stöd och i högre utsträckning samarbeta med partners för att skapa bredare kunskap inom områden som kan främja besökarnas behov. Dessutom bör biblioteken aktivt utveckla metoder som snabbt kan analysera nya behov och sedan förändra utbudet utifrån dem.

Visioner har också beskrivits med hänvisning till huvudbiblioteket specifikt. Där sägs beträffande de rumsliga aspekterna att:

Biblioteksrummet ska utformas kring ledorden tillgänglighet, synligt, samtida och kommunicerande. Det är välkommande, öppet, aktuellt, utvecklande och interaktivt. Det formas och styrs av händelser i och utanför biblioteket. Det nya stadsbiblioteket omfattar även Asplunds bibliotek och man har tagit tillvara och förstärkt de unika möjligheter byggnaden har. Biblioteksrummen ger besökaren en möjlighet att själv välja den miljö som bäst stämmer överens med behov .

Utökade och nya funktioner i nytt stadsbibliotek

Biblioteksprogrammet pekar på ett behov av yta för det nya stadsbiblioteket på drygt 24 000 kvm LOA (lokalarea) en utökning med drygt 10 000 kvm. Lite drygt 2 000 kvm av den totala ytan föreslås upplåtas till externa parter. Det gäller Svenska Barn-

boksinstitutet och entreprenör för en cafeteria och en restaurang. Hela 16 500 kvm kommer att vara publika ytor att jämföra med dagens 3 700 kvm. Ytorna för administration och bokmagasin minskar.

De 24 000 kvm inkluderar Asplunds bibliotek vars yta motsvarar ca 7 500 kvm (LOA) Ytan i de tre lamellhusen är ca 6 500 kvm.

Nedanstående tabeller från programmet visar hur viktiga biblioteksfunktioner förändras

Fysiska mediesamlingar	2005		2014	
Böcker, totalt	844 000		770 000	
varav publik exponering	338 000 (40 %)	5 408 m ²	477 000 (62 %)	7 632 m ²
varav förvaring i magasin	506 000 (60 %)		293 000 (38 %)	
Tidskrifter, totalt	1 200 prenumerationer		1 000 prenumerationer	
Tidningar, totalt	200 prenumerationer		180 prenumerationer	

Funktioner	2005	2014
Studieplatser	250	590 (varav 465 platser försedda med datorer)
Läsplatser (bekväma sittplatser)	10	395
Sittplatser (enklaresittmöbel)	50	215
Publika datorer, sökdatorer	30	555
Grupprum	0	17
Aula, programlokal	1 (max 100 pers)	2 (max 300/100 pers)
Rum för egen skapande	0	3
Cafeteria	0	1 (120 gäster)
Restaurang	0	1 (80 gäster)

Som framgår av tabellerna ökar antalet studieplatser med 340 till totalt 590 platser. Antalet bekväma läsplatser ökar med 385 och antalet dataplatser med 525. Ytan för att exponera böcker och medier ökar med ca 2 000 kvm. Rum för grupparbete och program tillkommer. En cafeteria och restaurang ska etableras. Genom denna utbyggnad kommer stadsbiblioteket i Stockholm i jämförelse med andra bibliotek i Sverige och i Europa att få en biblioteksyta per invånare som är i paritet med dessa eller något under.

Av nedanstående tabeller framgår dels totalsiffrorna dels fördelningen av nuvarande och framtida ytor sett i perspektivet vad som är tillgängligt för besökaren.

Ytor	2005	2014
Totalt,	13 931 m ²	24 265 m ²
varav publika ytor	3 700 m ²	15 595 m ²
varav mediemagasin	2 550 m ²	1 850 m ²
varav administrativa ytor	6 121 m ²	4 470 m ²
varav externa aktörer	1560 m ²	2 350 m ²
Stadsbibliotekets egen yta	12 371 m ²	21 915 m ²

Kontoren ser det som angeläget att stadsbiblioteket byggs ut så att det kan fylla dagens och morgondagens krav på ett modernt bibliotek men anser att biblioteksfunktionerna genom effektivisering och samutnyttjande skall rymmas på en 10 % lägre utbyggnadsvolym.

Kostnadsbedömning

Att göra en kostnadsbedömning innan det finns ett arkitektförslag som vunnit gillande är naturligtvis behäftat med osäkerheter. Utgångspunkten är att biblioteket ska innehålla 23 000 kvm (LOA). I denna yta ingår Asplundsbiblioteket med 7 500 kvm. Beror på hur ytan i lamellhusen kan användas ingår även dessa helt eller delvis. Utbyggnadsbehovet kommer därmed att ligga i intervallet 9 000 till 14 000 kvm LOA eller knappt 11 000 till 17 000 kvm bruttoarea (BTA).

För att kunna göra en kostnadsbedömning har några olika tänkta placeringar gjorts av en utbyggnad. Kostnaderna har beräknats utifrån att den nya byggnaden ska hålla en hög kvalitet i utformning och materialval.

Kostnader har även inkluderats för ombyggnad av lamellhusen för att dels göras mer tillgängliga och dels kunna användas mer rationellt för den samlade biblioteksfunktionen. Vidare ingår kostnader för byggherrefunktion, inredning, utrustning, konstnärlig utsmyckning, finansiella kostnader, markkostnader och ev. evakueringskostnader. Inom samtliga kostnadsområden har 10 % upptagits för oförutsedda utgifter.

Enligt kulturförvaltningen måste en upprustning av Asplundsbiblioteket under alla omständigheter göras under den kommande 10-årsperioden. En sådan upprustning har egentligen ingenting med utbyggnaden att göra då det förutsätts att Asplundsbiblioteket ska behållas i sin nuvarande form. Dock finns brister som måste åtgärdas. Fackslarna är nedgångna, ändamålsenlig ventilation saknas, fjärrkyla saknas, entré och dörrar behöver åtgärdas m.m. Det är därför naturligt att genomföra en upprustning av Asplundsbiblioteket i samband med att utbyggnaden äger rum. Kostnaden för denna del beräknas till 42,5 mnkr. Den ingår i slutsumman nedan men är alltså en kostnad staden skulle komma att få även om en utbyggnad inte ägde rum.

Sammantaget beräknas investeringskostnaden för en utbyggnad av stadsbiblioteket uppgå till mellan 625-795 mnkr exklusive moms, räknat i 2006 års prisläge. Därav beräknas kostnaden för Asplundsbiblioteket komma att uppgå till drygt 40 mnkr.

Hyreskostnaden för stadsbiblioteket ökar och bestäms slutligen av utfallande investeringskostnad, avskrivningstid och den för tiden rådande räntan. Ett större bibliotek leder till mer personal, fler nya medier, ökat underhåll, vakthållning mm. Merkostnaden för detta beräknas till ca 30 mnkr per år. Kulturförvaltningen räknar med att genom effektiviseringar klara driften av ett dubbelt så stort hus med en fem gånger så stor publik yta med en uppskattad fördubbling av besöksantalet och ett ökat öppethållande med 30 % ökning av personal.

Under år 2006 och 2007 kommer kontoren att bära kostnader som är förknippade med stadsbiblioteksprojektet. Det gäller kostnader för utredningsarbete, arkitekttävling, utställning av arkitektförslag, översättning av material, juryarbete, eventuella utredningar i samband med att det vinnande förslaget skall utvecklas mm. Kontoren bedömer att dessa kostnader uppgår till ca 10 mnkr. I budgeten för kontoren har dessa kostnader inte tagits upp. Kontoren har för avsikt att redovisa nedlagda kostnader i samband med tertialrapporterna.

Programförutsättningar för en arkitekttävling

Syfte med tävlingen

Genom en internationell arkitekttävling ska förslag tas fram till en utbyggnad av huvudbiblioteket vid Odengatan/Sveavägen.

Asplunds byggnad har unika och internationellt kända kvaliteter. I världen är den jämte Stadshuset och Skogskyrkogården Stockholms mest kända arkitektoniska verk från modern tid. Med detta som utgångspunkt vill staden samla ett stort intresse från verksamma arkitekter i Sverige och runt om i världen. Genom ett stort deltagande och en öppen process skapas en stimulans för frågor om hur nya kvaliteter kan tillskapas i arkitektur och stadsbyggande, något som också gynnar intresset för hur det gamla och det nya kan förenas i en stad som växer.

Få är de offentliga byggnader som Stockholm stad har skapat under senare tid. Det är bara Kulturhuset på 70-talet, Globen på 80-talet och Eriksdalsbadet på 90-talet som har jämförbar dignitet med ett nytt stadsbibliotek.

Avsikten är att tävlingen ska resultera i en arkitektoniskt högklassig utbyggnad och en sammanlagd biblioteksfunktion i världsklass i vilken Asplunds huvudbibliotek ingår. En ny helhet ska skapas som bibehåller och förstärker värdena i detta. För de tävlande gäller det också att aktivt förhålla sig till de värden som finns på platsen. Utbyggnaden kräver en arkitektur som både är kraftfull och unik på ett välbalanserat vis för att skapa en dialog med Asplunds hus. Staden ser gärna att utbyggnaden som en ny offentlig byggnad blir väl synlig i stadsbilden.

Den arkitektoniska och funktionella kvalitet som kan uppnås i tävlingsförslagen får i den slutliga bedömningen en avgörande roll för de förhållningssätt som kan tillämpas på både befintliga byggnader, terräng och omgivande fastigheter. De värden som slutligen kan uppnås i ny arkitektur och yttre gestaltning kan sålunda komma att prövas mot de bevarandevärden som formulerats för området. Genom tävlingsförfarandet

avser staden att få fram ett genomförbart projekt med det vinnande förslaget som grund och med fortsatt uppdrag till dess arkitekt.

Tävlingsområdets gränser – befintliga hus och deras användning

Av kartan i *bilaga 4* framgår tävlingsområdet. Det omfattar de centrala biblioteksfastigheterna. Utöver dessa ingår också anslutande delar av Observatoriekullens sluttning, parkområdet utmed Sveavägen samt tillkommande gatumark längs Odengatan. Den uppkommer genom att den framtida kvartersgränsen förläggs i linje med den redan etablerade kvartersgräns som reglerar fastigheterna Spelbomskan 12 och Spelbomskan 9 (ägda av Folksam respektive Diligentia). Utbyggnaden kan således ligga lika långt ut i Odengatan som det s.k. läkarhuset vid Odenplan. Möjligheten att gå ut till denna linje innebär ökad synlighet för en ny offentlig byggnad i Odengatans fond.

Tävlingsområdet är som kartan visar indelat i två områden:

Det första omfattar Asplunds ursprungliga huvudbibliotek med den anslutande parken utmed Sveavägen.

Den andra utgörs av området med annexhusen, kullens nordsluttning och Gyldéngatan.

För det första området gäller att de unika värdena i såväl biblioteksbyggnaden som dess komposition med parken och Observatorielunden under alla omständigheter ska respekteras. I den relation som kan uppstå till utbyggnadsförslag på det andra området kan åtgärder föreslås för upprustning i den yttre miljön som respekterar dessa värden.

För det andra området gäller att det är inom dess gränser som byggnadsprogrammet ska prövas med en möjlig anslutning till Asplunds huvudbibliotek. I detta område ingår också luftrummet över och den kvartersmark som utgörs av Gyldéngatans sträckning i marknivån. Denna ingår i den av Folksam ägda fastigheten Spelbomskan 12. Detta möjliggörs genom ett intentionsavtal mellan marknämnden och aktuell fastighetsägare. Parkeringsanläggningen under gatunivån med infart över Gyldéngatan från Odengatan ingår inte i tävlingsuppgiften och ska garanteras fortsatt funktion vid utformningen av tävlingsförslagen. Den utgör däremot en utgångspunkt för inlastning och distribution till det utbyggda biblioteket. Då tunnelbanan sträcker sig under delar av tävlingsområdet finns ett servitut som begränsar djupet för en framtida utbyggnad.

Programmets omfattning

Programmets ingående delar framgår av det särskilda biblioteksprogrammet. I tävlingsuppgiften ingår att samlat disponera detta i Asplunds huvudbibliotek samt i övriga befintliga och tillkommande byggnader. I den samlade yttre ramen för programmet ingår Asplunds huvudbibliotek med befintliga 9 700 kvm bruttoarea samt de 11 000-17 000 kvm BTA som kan tillkomma i nybyggnader och ombyggnader av de befintliga annexhusen beroende på hur mycket av dessa som utnyttjas för att tillgodose lokalprogrammet. I tävlingsprogrammet kommer att medges att utbyggnaden kan vara större än vad biblioteket behöver. En sådan yta kan i så fall hyras ut på kommersiella villkor eller för samhällliga behov. Detta kan om lämpligt kopplas till utvecklingen av angränsande fastigheter. Redan i detta skede har intresse uttalats från en enskild intres-

sent att etablera en konsthall. Biblioteket närstående verksamheter som vuxenutbildning skulle också kunna integreras på ett fruktbarande sätt. Liknande behov får aktualiseras i senare sammanhang om den tillkommande volymen medger uthyrning av lokaler.

Nya kvalitéer och platsens värden

Den föreslagna utbyggnaden av stadsbiblioteket ingår i en större förnyelseprocess som berör hela området kring Odenplan med en utökad roll som regional mötesplats och ny tyngdpunkt i innerstadens vidare utveckling. En utbyggnad av Asplunds bibliotek i den angivna storleksordningen har därför en given plats i detta sammanhang. Det innebär samtidigt en stor förändring av området längs Odengatan och Observatoriekullens nordsida. Förväntningarna på en ny offentlig märkesbyggnad med stor synlighet i stadsbilden innebär att platsens stora befintliga värden kommer att behöva vägas mot de kvalitéer som kan tillföras genom ett nytt projekt. I tävlingsområdet kan därför både befintliga byggnader och mark komma att väsentligt förändras. I tävlingsprogrammet kommer också att anges att de tävlande i sina förslag måste ange hur de förhåller sig till platsens värden.

Riksintresse och kulturhistoriska värden

Värdena är främst definierade genom riksintresset för hela området kring Observatoriekullen och det kulturhistoriska värde som åsatts de enskilda byggnaderna.

Stockholms landskap och stadsplanemönster präglas av Stockholmsåsen, den grusås som sträcker sig genom staden i nord-sydlig riktning. Synliga grusformationer från åsen finns idag endast vid Observatorielunden och Skogskyrkogården samt i Hagaparken i Solna kommun. I Stockholms översiktsplan (ÖP 99) lyfts Stockholmsåsen fram som ett viktigt karaktärsgivande särdrag. Där förordas att ”Stockholmsåsens kvarvarande form och vegetation förstärks”.

Var och en av byggnaderna har stora kulturhistoriska värden. Dessutom förhöjs det samlade värdet av relationen mellan byggnaderna samt mellan byggnaderna och topografin på ett sätt som måste beaktas vid förändringar inom området. Observatorielundens topografi och synlighet är betydelsefulla och tillsammans med områdets parklandskap viktiga att värna. Kullens krön och front mot Sveavägen speglar dess ursprungliga form och vegetation.

Områdets synnerligen stora kulturhistoriska värden avspeglas i de skydd som finns för området och för enskilda byggnader. Hela Stockholms innerstad är ett riksintresse för kulturminnesvärden där Stockholms högskoleområde med observatoriet, stadsbiblioteket, parken och högskolebyggnaderna pekas ut som ett område som speglar stadens framväxt. Tävlingsområdet är beläget i den norra delen av riksintresset. I riksintresset ingår också ett s. k immateriellt värde, d. v. s Observatoriekullens historiska funktion som ett ”campus” för olika lärdomsinstitutioner. I detta ingår Asplunds byggnad som ett fungerande folkbibliotek.

Observatoriet, stadsbiblioteket, handelshögskolan, de två västliga lamellerna vid Odengatan samt kv. Bergsmannen Större 8 vid Norrtullsgatan är blåklassade enligt den

kulturhistoriska klassificeringen av Stockholms innerstad . Det innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de uppfyller fordringarna för byggnadsminnen. En av lamellerna utmed Odengatan samt kv. Kungsstenen 5 vid Kungstensgatan är grönklassade, vilket betyder att de har ett särskilt kulturhistoriskt värde. Blå- och grönklassade byggnader omfattas av plan och bygglagens skydd mot förvanskning.

Vad händer om man inte bygger ut stadsbiblioteket här?

Om ett nytt huvudbibliotek skall förläggas på en annan plats blir det samlade nybyggnadsbehovet väsentligt större och därmed dyrare. Det är svårt att hitta lämpliga nya platser med motsvarande knutpunkter i kollektivtrafiken och med koppling till omgivande stadsutveckling. Om huvudbiblioteket skulle byggas i ett annat läge skulle den kvarvarande funktionen för Asplunds byggnad möjligen vara stadsdelsbibliotek. Detta skulle bara uppta en del av huset. Att disponera om resterande delar för helt andra ändamål skulle möta stora svårigheter och helt äventyra husets stora och grundläggande värden. Asplunds byggnad är som fungerande helhet en ikon för begreppet bibliotek i betydelsen tillgänglig boksamling. Denna funktion för byggnaden är också uttryckt i riksintresset som ett s. k immateriellt värde. Genom utbyggnaden av den nya biblioteksdelen kan också förändringstrycket på Asplundhuset lättna. Det kan därigenom renodlas och säkerställas för framtiden i sin ursprungliga funktion som boksamling.

Berörda fastigheter

Den centrala bibliotekstomten innefattar tre fastigheter:

Spelbomskan 16 med huvudbiblioteket och det första annexhuset, Spelbomskan 3 med det andra annexhuset och Spelbomskan 13 med det tredje annexhuset. Detta ansluter till den av Folksam ägda fastigheten Spelbomskan 12. Gyldéngatan som ligger på denna fastighet är i detaljplanen utpekad som kvartersmark och ska användas för trafikändamål. Enligt vad som tidigare beskrivits kan lufrummet ovanför Gyldéngatan enligt tävlingsförslaget föreslås för bebyggelse men Gyldéngatans funktion som infart till parkering och inlastning i befintligt underjordiskt garage måste behållas.

Folksam genomför en egen översyn i syfte att kommersiellt utveckla sin fastighet. Denna utveckling kan komma att behöva samordnas med det vinnande förslaget i tävlingen. Den kommersiella utvecklingen av bottenplanen berör också Diligentias hörnfastighet mot Odenplan, det s.k. läkarhuset, och den möjliga kopplingen till det underjordiska galleriprojektet vid tunnelbane- och citybanestationerna. Genom sammankopplingen av dessa projekt och fastigheter kan sammanhängande förbindelser skapas mellan det nya huvudbiblioteket och stationerna vid Odenplan. Därvid är kopplingar över Gyldéngatan avgörande.

Samverkande projekt i området

Området kring Odenplan står inför en omfattande förnyelse som sträcker sig långt fram i tiden. Den mest avgörande händelsen är tillkomsten av den nya citybanan med sin stora station kopplad till tunnelbanestationen Odenplan. Detta innebär väsentligt

utökade resandeströmmar. Så mycket som en tiodubbling kan uppstå genom passager till platsen Odenplan. Till detta kommer också den planerade tunnelbaneanslutningen till Norra stationsområdet med möjlig fortsättning till Solna centrum. Mycket talar för att Odenplansområdet har en mycket stor framtida potential som regional knutpunkt i kollektivtrafiken och mötesplats för stora människoströmmar. Detta kommer att starkt påverka besökssiffrorna för stadsbiblioteket i framtiden.

I anslutning till den befintliga tunnelbanestationen och den tillkommande citybanestationen planeras en underjordisk galleria i tre våningsplan som också ansluter till de kommersiella lokalerna i gatuplanet i några av fastigheterna mot Odengatan. Projektet drivs av Rodamco som år 2005 fick en markanvisning. Gallerian kan i två plan anslutas till det kommersiellt viktiga hörn upp mot Odenplan som utgörs av Diligenti- as fastighet Spelbomskan 9 (med läkarhuset). Både denna och den av Folksam ägda fastigheten Spelbomskan 12 är i detta sammanhang föremål för översyn i syfte att kommersiellt utveckla dem inför kommande förnyelse av Odenplansområdet.

Intentionsavtal mellan marknämnden och ägaren till Spelbomskan 12

En förutsättning för att tävlingsområdet ska kunna inkludera Gyldéngatan är att marknämnden ger markkontoret i uppdrag att träffa intentionsavtal med fastighetsägaren till Spelbomskan 12, i enlighet med bilagt avtal. Intensionsavtalet innebär i huvudsak följande. Fastighetsägaren, det av Folksam ägda bolaget Hotelinvest & C:o KB, medger att delar av fastigheten får tas i anspråk för ett nytt stadsbibliotek, om detta blir resultatet av arkitekttävlingen. Vidare skall fastighetsägaren och marknämnden tillsammans verka för att nya kontors- och bostadsbyggrätter om minst 8 000 m² BTA tillskapas inom Spelbomskan 12. Dessa byggrätter tillfaller fastighetsägaren. Gyldéngatans funktion behålls, antingen genom att nuvarande gata överdäckas, eller genom att den ersätts av ett lastfar under nuvarande gatunivå.

Markkontoret har informerat Folksam om svårigheten att bedöma den byggrätt som kan tillkomma inom fastigheten Spelbomskan 12. Parterna är därför införstådda med att möjlig byggrätt direkt kan påverkas av vald lösning för stadsbiblioteket och att det därvid ur stadsbildshänseende och med hänsyn till angränsande fastigheter inte är säkert att det går att uppnå 8000 kvm BTA.

Tävlingsform, skeden och redovisning

Arkitekttävlingen arrangeras i två steg varav det första genomförs som en allmän internationell tävling. Till det andra steget väljs högst fem förslag ut som ska utvecklas i tävlingens andra steg.

Tävlingens första steg är främst inriktat på att redovisa idéer på hur lokalprogrammet kan inplaceras och utformas inom tävlingsområdet. Avsikten är att det därigenom ska bli möjligt att lägga grunden för en bred konsensus om projektets fortsatta utveckling och genomförande. Vunna erfarenheter från bedömningsarbetet och de bästa förslagsställarna (högst fem) från det första steget ger förutsättningar och programunderlag för det andra stegets inbjudna projektävling. Inför denna utvecklar staden i samråd med juryn direktiv för vidareutveckling av de utvalda förslagen. Sedan ett vinnande

förslag korats följer bearbetning, uppföljning och fördjupade kostnadsberäkningar i syfte att säkerställa ett genomförbart förslag som grund för kommande beslut.

Stadens avsikt är att den arkitekt som vinner tävlingen kommer att anlitas för att utveckla sitt projekt till ett genomförande. Detta förutsätter en kommande planprocess och finansiering. Genom detta tävlingsförfarande iakttar staden de krav som ställs i lagen om offentlig upphandling (LOU).

För båda stegen gäller att tävlings språket är engelska. Tävlingen arrangeras i samverkan med Sveriges Arkitekter och följer vedertagna regler.

Jury

För bedömning av tävlingsförslagen i bägge stegen tillsätts en jury som utses av stadsbyggnadsnämnden. Juryn bör ha en stark förankring i stadens ledning. Vidare bör i juryn finnas representanter för Sveriges Arkitekter samt eventuell utomstående svensk och internationell expertis.

Startkonferens

Information om arkitekttävlingen startar tidigt under våren 2006. Den sprids till nationell och internationell branschpress samt till internationella arkitektorganisationer.

Det är brukligt att stora arkitekttävlingar har en uppstart. Den 1-2 juni 2006 planeras därför en startkonferens i Stockholm för att ge intresserade arkitekter och andra möjlighet till information om tävlingen, inspiration från andra nybyggda bibliotek samt möjlighet till studiebesök på Asplundsbiblioteket och i tävlingsområdet. Vid tävlingsstart annonseras i Official Journal eller motsvarande EU-organ och tävlingsprogrammet görs tillgängligt för allmän distribution.

Tidplan

Under förutsättning av beslut i kommunstyrelsen före april månads utgång kommer tävlingen att utlysas den 1 maj 2006. Sista dag för inlämning av förslag är den 30 september 2006.

Juryarbete och utställning av förslagen pågår under hösten 2006. Tävlingsstart för steg två beräknas till januari 2007. Inlämning av förslag i andra steget sker under första kvartalet 2007 och vinnande förslag bör kunna utses under våren 2007, då också juryarbetet avslutas.

Stadens process herefter innebär ett fördjupat programarbete med kostnadsbedömningar och bearbetning av vinnande förslag för att säkerställa att det vinnande förslaget är genomförbart.

Parallellt med denna process startar planprocessen som väntas pågå under 2007-2009. Samtidigt med detta arbete sker förprojektering inom fastighets och saluhallskontoret. Under 2008 beräknas kommunfullmäktige fatta beslut om detaljplan och ett genomförandebeslut för investeringen. Detaljprojektering och byggförberedelse kan beräknas vara klara 2010 och byggstart ske i slutet på detta år. Biblioteket kan under dessa förutsättningar stå klart år 2013.

REMISSER

Ärendet har remitterats för synpunkter till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 april 2006 är i huvudsak av följande lydelse.

Stadsledningskontorets synpunkter

Regler för beslut om investeringar

Kommunfullmäktige beslutade 1999 införa regler för styrning och uppföljning av investeringar och andra betydande projekt. Dessa regler har kompletterats genom beslut i kommunstyrelsen den 26 oktober 2005. En hörnsten i reglerna är att det ska fattas ett inriktningsbeslut innan ett projekt utreds vidare inför ett kommande genomförandebeslut.

Av de reviderade reglerna framgår att inriktningsbeslut för projekt överstigande 300 mnkr ska beslutas av kommunfullmäktige. Vid kommunfullmäktiges behandling av förstudien beslutades att begärd fördjupad programstudie och utredning om ekonomiska förutsättningar skulle återredovisas till kommunstyrelsen. För att uppfylla regelverket om inriktningsbeslut ska ärendet underställas kommunfullmäktige för beslut.

Beslutsunderlag

I investeringsreglerna anges vad underlaget för ett inriktningsbeslut ska innehålla. Stadsledningskontoret konstaterar att det i ärendet från nämnderna saknas nuvärdes-kalkyl, hyreskostnadsuppgifter samt risk- och osäkerhetsbedömning. I samverkan med fastighets- och saluhallskontoret, som representerar den investerande nämnden FSN, har framtagits en nuvärdeskalkyl och dess konsekvenser för beräkning av hyresnivån. Den ekonomiska redovisningen har utvidgats så att budgetkonsekvenserna tydligare framgår, inkl. hyreskostnad Berörda förvaltningar har dessutom kompletterat ärendet med en risk- och osäkerhetsanalys.

Investeringens omfattning

Vid beslut om stora investeringar ska kommunfullmäktige kunna se vilka alternativa lösningar som prövats och vilka konsekvenserna då skulle bli.

I detta fall har stadsledningskontoret tolkat fullmäktiges beslut som ett entydigt uppdrag att bara studera en tillbyggnad av nuvarande huvudbibliotek. Den ekonomiska analysen omfattar en planerad tillbyggnad om 9 000 kvm och en total yta om 23 000 kvm, varav ingår renovering av 7 500 kvm för utrustning av Asplundsbiblioteket.

Ekonomiska förutsättningar

Inför ett inriktningsbeslut finns vanligtvis bara en begränsad kunskap om planerat investeringsprojekt och det kan då vara svårt att precisera den ekonomiska omfattning-

en. För det nu aktuella projektet väntas den ekonomiska bilden klarna efter genomförd arkitekttävling. Redan nu kan man dock göra en översiktlig uppskattning om storleksordningen på investeringsutgifter och investeringens driftkonsekvenser.

Enligt nämnderna beräknas projektet medföra investeringsutgifter om 625-795 mnkr exkl. moms, räknat i 2006 års prisnivå. Omräknat till löpande prisnivå motsvarar detta utgifter om ca 850-1 075 mnkr, vid ett tänkt genomförande åren 2011-2013 samt planering och projektering åren 2006-2010.

I bilagda investeringskalkyler redovisas vilket ekonomiskt resultat (för ett mini- och ett maxalternativ) projektet beräknas medföra för den investerande nämnden (FSN). Nuvärdet är i båda fallen ett mindre överskott, vilket beror på att kalkylen är tänkt att vara en självkostnadsberäkning, som visar vid vilken hyresnivå som ekonomisk balans uppnås. Lokalhyran för KuN i ett tillbyggt och upprustat huvudbibliotek beräknas till mellan ca 2 300 och 2 700 kr/kvm, jämfört med ca 1 400 kr/kvm i nuläget. Detta innebär en tillkommande årshyra med ca 35-43 mnkr.

Enligt nämnderna beräknas ett större bibliotek medföra tillkommande kostnader för utökad personal, fler nya medier, ökat underhåll, ökad vakthållning m.m. om ca 30 mnkr per år, räknat i 2006 års prisnivå. Omräknat i löpande prisnivå motsvarar detta ca 35 mnkr per år vid planerat tillträde år 2014. Den totala merkostnaden för projektet kan således uppskattas till runt 75 mnkr per år.

Engångsutgifter om ca 10 mnkr för arkitekttävling m.m. åren 2006-2007 har inräknats i den totala investeringsutgiften och ingår därför i underlaget för beräknad lokalhyra.

Eventuella budgetförändringar till följd av ett nytt stadsbibliotek kommer att prövas i samband med ett kommande genomförandebeslut av kommunfullmäktige. Om KuN:s budgetram utökas för att täcka ovan angivna merkostnader skulle detta innebära ett tillskott med ca 10%. Stadsledningskontoret anser att nämnden bör åläggas att åtminstone delvis inrymma de ökade kostnaderna och då pröva eventuella förändringar för stadens övriga bibliotek.

Projektet ger de första 15 åren en negativ påverkan på FSN:s löpande ekonomi med som mest 29 mnkr per år. Därefter beräknas intäkterna överstiga kostnaderna

Risker och osäkerhetsfaktorer

I framtiden komplettering till nämndernas ärende (bilaga 1) beskrivs flera risker och osäkerhetsmoment som bör beaktas. Stadsledningskontoret anser att ett så komplicerat projekt som detta borde generera en betydligt högre reserv än 10% för oförutsett. Nedan illustreras hur resultatet påverkas om förutsättningarna för projektet ändras.

Problem med **tekniska förutsättningar** kan t.ex. uppkomma genom att planerade biblioteksbyggnader ligger ovanpå tunnelbanan, vilket kan skapa fördyringar. Förseeningar och fördyringar kan dessutom uppstå om projekteringen blir mer komplicerad än vad man nu kan förutse. Om investeringsutgifterna ökar med 10 % kommer självkostnadshyran att behöva höjas, varvid KuN:s årshyra stiger med ca 4 mnkr.

Det finns flera oklarheter i de **ekonomiska förutsättningarna**, bl.a. om utfallet av förhandlingar med fastighetsägare i intilliggande fastigheter, kring värdepåverkan på

fastigheterna samt om gemensam lösning av distribution, parkering m.m. Förseningar och fördyringar kan uppstå till följd av svårigheten att träffa avtal i tid. Projektet kan dessutom fördyras genom överhettad byggkonjunktur. Om indexuppräknningen av investeringsutgifterna ökar med 1 %-enhet beräknas KuN:s årliga hyra öka med ca 2,5 mnkr.

Vid en höjning av den allmänna kostnadsutvecklingen påverkas även övriga driftkostnader. En ökning av de beräknade tillkommande driftkostnaderna för KuN med 1 %-enhet innebär en ökning av årskostnaderna med ca 3 mnkr.

Osäkerheten i **tidsplanen** handlar framförallt om risken för detaljplaneändringar genom starka opinionsyttringar kring förändringar i området runt Asplunds bibliotek samt genom förseningar genom överklagande av detaljplanen. En senareläggning innebär sannolikt ökade utgifter på grund av kostnadsutvecklingen (se ovan). Dessutom kan förseningar medföra omförhandling av avtalen med fastighetsägarna.

I nuvärdeskalkylerna har tillämpats nu gällande **kalkylränta** om 5 %. Det finns argument för såväl höjning som sänkning av denna nivå. Om räntan förändras med 0,5 % innebär det en justering av den årliga självkostnadshyran med ca 0,6 mnkr.

Samlad bedömning

Det kompletterande beslutsunderlaget visar att investeringsutgifterna för ett nytt stadsbibliotek ligger i storleksordningen 850-1075 mnkr i löpande prisnivå samt medför tillkommande drift- och kapitalkostnader om ca 75 mnkr per år. Detta motsvarar en ökning av KuN:s budgetram med ca 10 %. Risk- och osäkerhetsbedömningen visar att man kan befara betydande kostnadsökningar mot beräknade uppgifter och därigenom ett högre medelsbehov.

Av den strategiska planeringen för utveckling av Stockholms stad framgår tydligt att investeringstakten måste begränsas och att stadens beslutsfattare har en viktig uppgift att prioritera mellan aviserade behov och vad som är möjligt att finansiera. I stadens budget för 2005 och 2006 markeras att det är av utomordentlig vikt att nämnderna beaktar kapital- och driftkostnader i samband med investeringsbeslut.

Behovet av en upprustning och utbyggnad av huvudbiblioteket är väl motiverat i förstudien och den fördjupade programstudien. Stadsledningskontoret tillstyrker därför att kommunfullmäktige fattar inriktningsbeslut om en tillbyggnad av huvudbiblioteket och att medel avsätts för genomförande av arkitekttävling och fortsatt utredningsarbete.

Stadsledningskontoret vill samtidigt fästa uppmärksamhet på de mycket omfattande budgetkonsekvenserna av den föreslagna tillbyggnaden. För att kunna inrymma en genomsnittlig ökad årlig kostnad om 75 mnkr (i början av avskrivningstiden upp till ca 100 mnkr, som därefter minskar med ca 2 mnkr per år) kommer det bli nödvändigt att låta flera andra angelägna behov i stadens verksamhet få anstå.

Kommunfullmäktige har redan beslutat att en arkitekttävling ska genomföras men utlysning av tävlingen ska ej ske förrän de ekonomiska förutsättningarna har prövats av kommunstyrelsen. Slutligt ställningstagande till ett genomförande av investering i

nytt stadsbibliotek får ske efter arkitektävlingen när alla nödvändiga förutsättningar är klarlagda.

RESERVATIONER M.M.

Fastighets- och saluhallsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård m.fl. (s), Åke Mezán (v) och Martin Michel (mp) enligt följande.

Biblioteksverksamheten i staden kostar i dag totalt ca 240 mnkr. I och med den föreslagna utbyggnaden beräknas driftskostnaderna för huvudbiblioteket öka med ca 30 mnkr plus ökade lokalkostnader. I och med den utökade verksamheten kommer ca 30 personer att nyanställas. Vi stöder utbyggnaden av huvudbiblioteket, men förutsätter att ökade kostnader för biblioteksverksamheten centralt inte ska återverka negativt på utvecklingen av biblioteksverksamheten i stadens ytterområden.

Genom utbyggnaden av citybanan beräknas antalet människor som rör sig i området kring Odenplan öka tiofalt. En attraktiv utemiljö kring stadsbiblioteket gör att förbipasserande människor dras till byggnaden. Därför vill vi framhålla vikten av att även stadsbibliotekets yttre närmiljö kvalitetsutvecklas. Av programförutsättningarna för arkitekttävlingen bör framgå att även denna aspekt ska beaktas.

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Könberg m.fl. (m), Margot Thorin m.fl. (fp) och Mats Rosén (kd) enligt följande.

Det är bra att projektet nu föreslås få en striktare inriktning som också beräknas innebära lägre kostnader. Projektets fokus bör ligga på biblioteksfunktionen. Vi noterar dock att den tidsplan som presenteras i ärendet stämmer illa med den som anges i inriktningsärendet (§ 4) och efterlyser därför ett klagörande av vilken tidsplan som gäller.

Kulturnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Madeleine Sjöstedt och ledamoten Rasmus Jonlund (båda fp) enligt följande.

Grunden i en liberal kulturpolitik är ett bildningsideal där en aktiv utbildningspolitik går hand i hand med en aktiv kulturpolitik. Folkpartiet vill åter öka öppettiderna och utveckla arbetsformerna för biblioteken. Bibliotekens profil behöver förstärkas och bli mer synliga i stadsmiljön. Därför ser vi med glädje fram emot det kulturella centrum som det nya stadsbiblioteket kan bli. Det är dock illavarslande att de ursprungliga

förutsättningarna för utbyggnaden har förändrats. Att föreslå en 10 procent mindre utbyggnadsvolym än vad som bedömts vara behovet är olyckligt.

Det är viktigt att projekteringen av det nya stadsbiblioteket kommer igång så fort som möjligt. Vi noterar dock att den tidsplan som presenteras i ärendet verkar stämma illa med den som anges i inriktningsärendet.

Många stockholmare intresserar sig för den nya byggnaden och dess innehåll. Stadsbiblioteket ska vara en plats för alla och staden bör därför lyssna till vad stockholmarna har att säga om projektet. Folkpartiet föreslår därför att nämnden bör bjuda in till ett öppet möte för att diskutera denna så viktiga fråga.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Brinck och Elisabeth Fleetwood (båda m) enligt följande.

Det är bra att projektet nu föreslås få en striktare inriktning som också beräknas innebära lägre kostnader. Projektets fokus bör ligga på biblioteksfunktionen.

Marknämnden

Reservation anfördes av Mikael Söderlund m.fl. (m), Ulf Fridebäck och Martina Lind (båda fp) och Gabriel Marawgeh (kd) enligt kontorens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av Mikael Söderlund m.fl. (m) och Gabriel Marawgeh (kd) enligt följande.

Det är bra att projektet nu föreslås få en striktare inriktning som också beräknas innebära lägre kostnader. Projektets fokus bör ligga på biblioteksfunktionen.

Den sammanblandning av roller som sker när juryn kommer att bestå av flera politiker känns inte alls bra. Politikerna har det övergripande ansvaret för t ex ekonomin men bör inte ha ansvaret när det gäller gestaltning. Detta bör överlämnas åt sakkunniga.

Särskilt uttalanden gjordes av Ulf Fridebäck och Martina Lind (båda fp) enligt följande.

Det är glädjande att det av folkpartiet initierade förslaget om en utbyggnad av det världsberömda stadsbiblioteket nu äntligen blir av. Det är dock illavarslande att de ursprungliga förutsättningarna för utbyggnaden har förändrats. Att föreslå en 10 procent mindre utbyggnadsvolym än vad som bedömts vara behovet är olyckligt.

Stadsbyggnadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Madeleine Sjöstedt och David Wästberg (båda fp) enligt följande.

Det är glädjande att det av folkpartiet initierade förslaget om en utbyggnad av det världsberömda stadsbiblioteket nu äntligen blir av. Det är dock illavarslande att de ursprungliga förutsättningarna för utbyggnaden har förändrats. Att föreslå en 10 procent mindre utbyggnadsvolym än vad som bedömts vara behovet är olyckligt.

Särskilt uttalande gjordes av Ingvar Snees och Anna König (båda m) enligt följande.

Det är bra att projektet nu föreslås få en striktare inriktning som också beräknas innebära lägre kostnader. Projektets fokus bör ligga på biblioteksfunktionen. Vi noterar dock att den tidsplan som presenteras i ärendet stämmer illa med den som anges i inriktningsärendet.

Den sammanblandning av roller när juryn kommer att bestå av flera politiker känns inte alls bra. Politikerna har det övergripande ansvaret för t ex ekonomi- men bör inte ha ansvaret när det gäller gestaltning. Detta bör överlämnas åt sakkunniga.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller (mp) enligt följande.

En av de största kvaliteterna med nuvarande stadsbibliotek är byggnadens förhållande till omkringliggande rum, branter, åsen m.m. Detta perspektiv saknas tyvärr i utformningen av direktiven till tävlingsprogrammet. Direktiven bör även inkludera frågan om yttre kvaliteter, ansvar och utveckling av områdena utanför själva byggnaden.

Stadsledningskontoret

Risker och riskhantering

Efter underhandskontakter med aktuella förvaltningar har följande risker med detta projekt definierats:

- En risk hänger samman med att området runt Asplunds bibliotek är riksintresse och byggnaderna omkring har kulturhistoriskt värde. En arkitekttävling leder till stort internationellt intresse och mycket PR för Stockholm stad. Detaljplaneändringar till följd av det vinnande förslaget kan omöjliggöras genom starka opinionsyttringar från olika håll. Staden skulle i så fall göra en stor prestigeförlust genom att ett prioriterat kulturprojekt inte kommer till stånd.

Om projektet måste avbrytas kommer därutöver nedlagt arbete och nedlagda kostnader att vara förgäves. I ärendet har upptagits ca 10 miljoner för konsultkostnader, arkitekttävling, jury och utställningskostnader mm samt det arbete som nedlagts på fyra förvaltningar. Förgäveskostnader i denna storleksordning föreligger om risken inträffar. Risken hanteras genom att i skede 2 i arkitekttävlingen sker ett gediget förankringsarbete och väsentliga remissinstanser inbjuds för dialog.

- En närliggande risk består i att överklaganden kring detaljplanen försenar projektet väsentligt. Detta medför i så fall ökade kostnader motsvarande i vart fall inflationen eller ca 2 % av projektkostnaden per år.
- Om byggverksamheten i Stockholmsregionen blir överhettad slår detta omedelbart på byggpriserna och investeringskostnaden blir högre än den mer normala prisuppräknningen. Denna risk finns i alla byggprojekt.
- Tekniska osäkerhetsfaktorer finns av olika slag. Tävlingsområdet ligger ovanpå ett reservat för tunnelbanan. Betongtunnel för tunnelbanan löper ytligt genom området kopplad både till likrikstarstation och avluftningsschakt. Beroende på problemens omfattning kan fördyringar uppstå. Riskerna kommer att utredas i ett tidigt skede så att de kan beaktas i skede 2 av arkitekttävlingen.
- Vid projekteringen kan ombyggnaden och renoveringen av de befintliga byggnaderna visa sig vara mer komplicerade än vad förstudien kunnat påvisa. Detta kan medföra både förseningar och fördyringar.
- Risk finns för att jord och massor som skall schaktas bort är förorenad, vilket kan försena och fördyra projektet. Några markundersökningar är inte gjorda. Risken betraktas inte som stor då Stockholmsåsen varit en naturlig vattentäkt och mil-

jöfarlig verksamhet inte bedrivits i området med undantag för en bensinstation som numera är nedlagd.

- Beroende på vilket tävlingsbidrag som vinner kan uppgörelse med fastighetsägare för intilliggande fastigheter både försena och fördyra projektet. Vid utvärderingen av må dock beaktas att om ett tävlingsförslag leder till stora merkostnader på grund av värdepåverkan på intilliggande fastighet bör detta vara en faktor i utvärderingen. Omvänt kan sägas att man vid bedömningen av tävlingsförslagen kan beakta *möjligheten* till samlad utveckling som gynnar anslutande fastigheter.
- Gyldéngatan blir gemensam infart till biblioteket, de kommersiella fastigheterna och gallerian för distribution, inlastning, parkering mm. Avtal måste därför träffas med fastighetsägaren till denna gata för att i förekommande fall säkerställa gatans funktionalitet. Risk finns för att det blir svårt att träffa avtal inom rimlig tid och på rimlig nivå. Risker hanteras genom att i tidigt skede samverka med fastighetsägaren.

Styrgruppen för projektet har föreslagit att juryn skall innehålla ledamöter som är starkt förankrade i stadens ledning. Härigenom finns en sakkunskap som kommer att nyttjas för att reducera risker av olika slag så att projektet både blir arkitektoniskt intressant men också genomförbart med hänsyn till ekonomiska, verksamhetsmässiga och tekniska förutsättningar. Avsikten är också att juryn vid behov skall kunna kalla in utomstående expertis just för att reducera eventuella risker.